

บทที่ 2

กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการปัญหาความมั่นคงพื้นที่ชายแดนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนจังหวัดจันทบุรี ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดจากเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษาประกอบด้วย

- แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคง
- แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล (Good Governance)
- แนวคิดเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน
- งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

1.1 ความหมายการบริหาร

สำหรับความหมายของการบริหารได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากหมาย ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอความหมายของนักวิชาการไว้ตามลำดับดังนี้

สำนักงาน ก.พ.(2536:1) ได้ให้ความหมาย การบริหาร ว่าหมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน หรืออีกนัยหนึ่ง การบริหารงานคือ การทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น

สำหรับ “การบริหาร” ในภาษาอังกฤษมักใช้คำอยู่ 2 คำ คือ Administration และ Management ซึ่งความแตกต่างของคำทั้งสองนี้อยู่ที่คำว่า Administration เน้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย (Policy) ส่วนคำว่า Management มักใช้ในความหมายในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติจัดทำ (Implementation) ถ้าพิจารณาในด้านความนิยมแล้ว จะพบว่าคำว่า Administration มักใช้ในทางการบริหารราชการ ส่วนคำว่า Management มักใช้ในทางการบริหารธุรกิจเอกชน แต่อย่างไรก็ดีคำทั้งสองคำนี้ก็สามารรถใช้แทนกันได้และหมายถึงการบริหารเช่นเดียวกัน

จากความหมายของการบริหารดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การบริหารจะต้องมีลักษณะดังนี้

- 1) การบริหารย่อมมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์
- 2) การบริหารต้องใช้ปัจจัยต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน อันเป็นอุปกรณ์ หรือต้องมีปัจจัยในการบริหาร (Administrative resources)
- 3) การบริหารมีลักษณะเป็นการดำเนินการ (Process)

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2540 : 112) กล่าวว่า การบริหารคือการกระทำร่วมกัน ด้วยความตั้งใจของกลุ่มบุคคลอย่างร่วมแรงร่วมใจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกันอย่างมี เหตุผล

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545:18)กล่าวว่า การบริหาร (Administration) จะ ใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหาร ระดับสูง เป็นคำที่นิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ หรือใช้ในหน่วยราชการ และคำว่า ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์การของรัฐ หรือองค์การที่ไม่มุ่งหวังผลกำไร สำหรับคำว่า การจัดการ (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ ส่วนคำว่า ผู้จัดการ จะหมายถึง บุคคลในองค์การซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและ กิจกรรมงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์การ

พะยอม วงศ์สารศรี (2534 : 33) ได้อธิบายเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่าง Management และ Administration ว่าโดยทั่วไป Management จะใช้ในภาษาไทยว่า การจัดการ ส่วนคำว่า Administration จะใช้คำว่า การบริหาร แต่ระยะหลังๆ จะพบว่าใช้คำทั้งสองนี้แทนกันได้ คำทั้งสองนี้ ได้มีผู้ให้ความหมายใน 3 แนวทางคือ

- 1) การบริหารเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย และการจัดการเป็นการนำนโยบาย ไปปฏิบัติ
- 2) การจัดการเป็นความหมายทั่วไปโดยรวมการบริหารเข้าไปด้วย แนวทางนี้มองว่า การจัดการเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินการขององค์การธุรกิจให้บรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนการบริหารเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้วยวิธี ต่างๆ เพื่อให้เป้าหมายที่กำหนดในขั้นการจัดการบรรลุผล
- 3) การบริหารและการจัดการมีความหมายไม่แตกต่าง เป็นความหมายที่ยอมรับกัน ในยุคปัจจุบันนี้ แต่การนิยามจะใช้แตกต่างกัน โดยคำว่า การจัดการจะใช้หน้าที่การบริหารระดับสูงใน ด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผน การกำจัดองค์การ การจัดบุคคลเข้าทำงาน การสั่งงาน และการ ควบคุมภายในองค์การธุรกิจ ส่วนคำว่าการบริหารจะใช้ในหน้าที่เช่นเดียวกับการจัดการแต่ใช้ใน องค์การภาครัฐ อย่างไรก็ตามคำสองคำนี้มักจะใช้แทนที่กันและกัน

1.2 ความสำคัญของการบริหาร

การบริหารนั้นมีความสัมพันธ์กับอารยธรรมและการดำรงชีวิตของมนุษย์มาตั้งแต่ อดีต เพราะเมื่อมนุษย์รวมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่มมีหัวหน้าปกครองบังคับบัญชา มีการแบ่งงานกันทำตาม ลักษณะของความรู้ความสามารถ มีการช่วยเหลือระหว่างพวกและเผ่าเดียวกัน โดยมีจารีตประเพณี และวัฒนธรรมเป็นเครื่องกำกับความประพฤติของกลุ่มชนเหล่านั้น เมื่อกลุ่มสังคมขยายตัวเติบโตขึ้น มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น มนุษย์ก็เริ่มสร้าง และวางระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆขึ้น โดยเรียนรู้ จากประสบการณ์ และความเชื่อถือ ทั้งนี้ก็มุ่งหวังที่จะให้เกิดความสำเร็จเรียบร้อยขึ้นในองค์การและ เกิดความสงบขึ้นในสังคมนั้นๆ

จะเห็นได้ว่า หากปราศจากการบริหาร กิจกรรมของมนุษย์ในการดำเนินชีวิตก็จะดำเนินได้โดยยาก กล่าวคือ ถ้าปราศจากการบริหาร รถไฟและรถยนต์ประจำทางก็ไม่สามารถออกวิ่งรับผู้โดยสารได้ แม้แต่ร้านอาหารหรือภัตตาคารไม่อาจเปิดให้บริการลูกค้าได้ จึงได้มีการกล่าวกันว่า ความแตกต่างมนุษย์กับสัตว์ ก็อยู่ตรงที่มนุษย์มีการบริหาร แต่สัตว์ไม่มีการบริหาร เพราะมนุษย์จะมีการวางแผน ประสานงาน อำนาจการและควบคุมวิถีชีวิตของเขาอยู่ตลอดเวลา และถึงแม้ว่าองค์กรการจะมีคน เงิน วัสดุ สิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานอย่างเดียวกัน แต่ถ้าความสามารถในการบริหารไม่เท่าเทียมกันก็อาจประสบความสำเร็จแตกต่างกันเพื่อให้เห็นถึงความเจริญเติบโต และความสำคัญของการบริหาร จึงขอสรุปเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้ (ซูวรงค์ อุบลลี.2555.71)

- 1) การบริหารนั้นได้เจริญเติบโตควบคู่กับการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นสิ่งช่วยให้มนุษย์ดำรงชีพพร้อมกันได้อย่างผาสุก
- 2) จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้องค์กรต่างๆต้องขยายงานด้านบริการให้กว้างยิ่งขึ้น
- 3) การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรม ทำให้การบริหารเกิดการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น
- 4) การบริหารจะช่วยให้ทราบถึงแนวโน้มทั้งในด้านความเจริญและความเสื่อมของสังคมในอนาคต
- 5) การบริหารเป็นกรรมวิธีที่สำคัญในอันที่จะนำสังคมและโลกไปสู่ความเจริญก้าวหน้า
- 6) การบริหารมีลักษณะเป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในสังกัด ฉะนั้นความสำเร็จของการบริการจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมทางการเมืองอยู่เป็นอันมาก
- 7) การบริหารงานมีลักษณะต้องใช้อการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องมือ ซึ่งนักบริหารจำต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ และการวินิจฉัยสั่งการนี้เองที่เป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหาร
- 8) ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัวหรือในสำนักงานย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างฉลาด
- 9) การบริหารกับการเมืองเป็นของคู่กัน ไม่อาจจะแยกแยะจากกันโดยเด็ดขาด ฉะนั้น การศึกษาวิชาการบริหารจึงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมทางการเมืองด้วย

1.3 ปัจจัยการบริหาร

โดยทั่วไปปัจจัยที่ใช้สำหรับการบริหารที่เป็นพื้นฐานมีอยู่ 4 ประการด้วยกันคือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และวิธีการบริหาร อาจจะเรียกสั้นๆเพื่อให้เข้าใจและจำได้ง่ายว่า 4Ms' และเพื่อให้เกิดความเข้าใจผู้เขียนจะได้อธิบายต่อไปดังนี้ (ซูวรงค์ อุบลลี.2555.72)

Man หรือ คน เป็นบุคลากรที่มีหน้าที่ต่างๆ ตามที่องค์กรได้มอบหมายให้ปฏิบัติงานตามความสามารถของแต่ละคน

Money หรือ เงิน เป็นต้นทุนที่นำมาใช้ในการบริหารส่วนต่างๆ เช่น บุคคล เครื่องมือต่างๆ

Material หรือ วัสดุสิ่งของ คือ สิ่งที่เป็นอุปกรณ์ต่างๆในการเกี่ยวข้องกับการบริหาร เป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน เพื่อให้การทำงานสามารถดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว ตอบสนองต่อความต้องการขององค์กร

Method/Management หรือ วิธีการปฏิบัติงานที่ดีเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

การจัดว่าปัจจัยทั้ง 4 เป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหาร ก็เพราะเหตุว่าในการบริหาร เกือบทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยคน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์สำคัญ ไม่ว่าจะการบริหารนั้นจะเป็นการบริหารราชการหรือการบริหารธุรกิจ ก็ตามอย่างไรก็ตามก็มีความหมายที่ ท่านได้มีการเสนอแนวคิดที่หลากหลายบางแนวคิดเสนอ 6M,7M หรือ 8M ซึ่งก็เป็นความพยายามที่จะทำให้การบริหารเกิดความรอบด้านมากที่สุดในการทำงาน

1.4 กระบวนการในการบริหาร

กระบวนการในการบริหาร (Process of Administration) หรือบางทีก็เรียกว่าหน้าที่ของนักบริหาร (Executive Function) นั้น ได้มีผู้ให้ความเห็นแตกต่างกัน ซึ่งผู้เขียนได้เห็นด้วยกับแนวคิดของ Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick ซึ่งได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของหัวหน้าฝ่ายบริหารว่ามีหน้าที่และบทบาททางการบริหารอยู่ 7 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบรรจุ(Staffing) การอำนวยความสะดวก (Directing) การประสานงาน (Co-ordinating) การรายงาน(Reporting) และการงบประมาณ(Budgeting)หรือที่นิยมเรียกสั้นๆ ว่า POSCORB (พิทยา บวรวัฒนา.2541 : 42) ทั้งนี้ผู้เขียนจะได้อธิบายต่อไปดังนี้

P (Planning) การวางแผน ในการจะบริหารงานนั้นต้องมีการวางแผนเพราะงานวางแผนเปรียบเสมือนแผนที่ (Map) ซึ่งจะทำให้เราทราบเป้าหมาย (Goal) ที่เราต้องการไปนั้นมันอยู่ตรงไหน โดยเราจะไปให้ถึงเป้าหมายนั้นด้วยเส้นทางใดและวิธีการอย่างไร แผนงานที่กำหนดขึ้นจะต้องมีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน การจัดทำแผนต้องใช้ความรู้ทางวิชาการ และการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต เพื่อให้การดำเนินงานนั้นเป็นไปอย่างถูกต้องและสมบูรณ์

O (Organizing) การจัดรูปงาน เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานทั้งหมด ออกเป็นส่วนต่างๆ แต่ละส่วนกำหนดหน้าที่ไว้ชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดความสัมพันธ์ของหน้าที่การทำงานที่แบ่งออกไป กำหนดสายการบังคับบัญชาตั้งแต่หน่วยงานที่เล็กที่สุด จนถึงหน่วยงานขนาดใหญ่ของหน่วยงานนั้นๆ จนครอบคลุมอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานทั้งหมด ในการศึกษาเพื่อจัดรูปงานนี้ ควรจะพิจารณาควบคู่ไปกับวิธีการปฏิบัติงาน (Method) ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้การจัดรูปงานและวิธีการปฏิบัติงานมีความสอดคล้องกัน นอกจากนี้ในการพิจารณาจัดรูปงานนี้อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม (Control) และหรือพิจารณาในแง่หน่วยงาน เช่น หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานช่วย (Auxiliary)

S (Staffing) การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึงการแสวงบุคคลที่มีความรู้และความสามารถ มาบรรจุและแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ หรืออีกความหมายหนึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนในองค์กร นับตั้งแต่ก่อนที่จะได้บุคคลนั้นจะเข้าสู่องค์กร จนกระทั่งพ้นบุคลากรนั้นได้

พ้นจากองค์การไป ซึ่งระหว่างนี้อาจประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับบุคลากร เช่น การสรรหาคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนา การเลื่อนตำแหน่งเลื่อนเงินเดือน และการพ้นจากงาน

D (Directing) การอำนวยการ หมายถึงการควบคุมงาน การนิเทศงาน ตลอดจนศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษย์สัมพันธ์ (Human relation) และการจูงใจ (Motivation) นอกจากนี้ การอำนวยการในที่นี้รวมถึงการวินิจฉัยสั่งการ และการมอบอำนาจหน้าที่ ในเวลาที่กำหนดไว้ องค์การที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวอาจเกิดจากการขาดการควบคุมหรือมีการควบคุมที่ไร้ประสิทธิภาพการควบคุมจึงเป็นหน้าที่หลักทางการบริหารที่มีความสำคัญตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการสุดท้าย

CO (Co-ordinating) การประสานงาน หมายถึงการร่วมมือประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น เป็นการศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้นเพื่อช่วยแก้ไขข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน การร่วมมือประสานงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการบริหาร เพราะเป็นกิจกรรมประจำวันที่จะต้องกระทำในการปฏิบัติงานและเป็นสิ่งที่มีอยู่ในทุกระดับของงาน การร่วมมือประสานงานเป็นหน้าที่ของนักบริหารที่จะต้องจัดให้มีขึ้นในหน่วยงานของตน พอเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะช่วยให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ และสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการประสานงานที่ดีก็คือการติดต่อสื่อสาร (Communication) ที่ดี

R (Reporting) การรายงานผลการปฏิบัติงาน หมายถึงการรายงานผลการปฏิบัติงาน เมื่อองค์การมีเป้าหมายและได้มีการวางแผนแล้วก็ทำการจัดโครงสร้างองค์การว่าจ้างพนักงาน ฝึกอบรม และสร้างแรงจูงใจให้ทำงาน และเพื่อให้แน่ใจว่าสิ่งต่างๆจะดำเนินไปตามที่ควรจะเป็นโดยอาจจะทำการเปรียบเทียบผลงานจริงกับเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หากผลงานจริงเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายก็ต้องทำการปรับให้เป็นไปตามเป้าหมายซึ่งผู้บริหารต้องมีการควบคุมติดตามผลการปฏิบัติการ ขณะที่ตัวผู้ปฏิบัติงานต้องมีการรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

B (Budgeting) การงบประมาณ หมายถึง ระบบการใช้จ่ายเงินขององค์การหรือที่เรียกว่า งบประมาณ ให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างรายรับและรายจ่าย รวมทั้งการศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณและการเงิน ตลอดจนการใช้วิธีการงบประมาณเป็นแผนในการทำงาน รวมทั้งงบประมาณยังเป็นเครื่องมือในการควบคุมงานได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคง

2.1 ความหมายของความมั่นคง

จากนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่ถือเป็นแนวนโยบายหลักของชาติ ได้มีการนิยามและให้ความหมายของความมั่นคง และปัญหาความมั่นคงไว้ ซึ่งทางวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรได้นำมาใช้ในการพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) และหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน (ปรอ.) ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2552 – 2553 ไว้ดังนี้ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.2552.1-9)

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ ให้คำนิยามไว้ว่า "ความมั่นคงแห่งชาติ คือ การทรงตัวอยู่อย่างแน่นหนาถาวร ดำรงเอกราช มีเสรีภาพแห่งชาติ มีความสงบสุขภายในประเทศ มีความแน่นอนในชีวิตและเศรษฐกิจของพลเมือง คาดหมายรายได้ของรัฐได้ถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริง ค่าของเงินตรามีเสถียรภาพ รัฐไม่ต้องประสบความยุ่งยากกระส่ำระสาย ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้ง่าย ประชาชนพลเมืองรู้สึกมีความปลอดภัย มีความหวังและความไว้วางใจในอนาคต และยังไว้วางใจต่อไปอีกว่า ถึงแม้ความ ผันผวนหรือเหตุร้ายอันใดจะเกิดขึ้นมา รัฐสามารถจะต่อสู้หรือป้องกันได้ " และได้จำแนกความมั่นคงแห่งชาติออกเป็น 4 ด้าน ตามลักษณะของภารกิจที่ชาติจำเป็นต้องดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ คือ

ความมั่นคงแห่งชาติด้านการเมือง หมายถึง ความมั่นคงในการดำเนินการปกครองของรัฐหรือของบ้านเมืองโดยตรง และยังรวมตลอดถึงงานฝ่ายบริหารที่ต้องใช้วิเทโศบายกับต่างประเทศ ได้แก่ การเมืองภายในประเทศและการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนในชาติ

ความมั่นคงแห่งชาติด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความมั่นคงในการดำเนินการของรัฐที่เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความสำคัญเกี่ยวกับการเงินของรัฐ ทรัพยากร การเพิ่มผลผลิตทางเกษตรและอุตสาหกรรม การพาณิชย์ และรวมทั้งรายได้ของประชากร และรายได้ของประชาชนที่รัฐจะนำมาใช้ในการทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง และให้ประชากรของชาติมีฐานะอันสมบูรณ์พูนสุขด้วย

ความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคมจิตวิทยา หมายถึง ความมั่นคงในการดำเนินงานของรัฐที่มุ่งตรงต่อสถานะความสงบสุขในสังคมและในชีวิตจิตใจของประชากร เพื่อเสริมสร้างให้ประชากรในชาติมีความรู้ความสามารถ มีศาสนา มีศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อให้สังคมดำรงอยู่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ร่มเย็นเป็นสุขโดยทั่วกัน และให้ได้รับความยุติธรรมเสมอภาคเท่าเทียมกันให้มากที่สุด

ความมั่นคงแห่งชาติด้านการทหาร หมายถึง ความมั่นคงในการดำเนินการของรัฐที่เกี่ยวกับการทหารของชาติ ได้แก่ การปรับปรุงการเสริมสร้างกิจการด้านการทหารให้เป็นกำลังเข้มแข็งของชาติ และเป็นกำลังที่สามารถในการรบ การสงคราม และการปราบปรามจลาจล ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ รักษาเอกราช และรักษาความมั่นคงของชาติไว้ให้ยั่งยืนถาวรต่อไป

2.2 ประเภทของความมั่นคง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรได้พิจารณาองค์ประกอบของ ความมั่นคงแห่งชาติไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีจุดมุ่งหมายให้มีความสอดคล้องกับเรื่องของยุทธศาสตร์ชาติที่จะต้องศึกษาต่อไป เนื่องจากยุทธศาสตร์ชาติเป็นเรื่องของ "ศาสตร์และศิลป์ในการพัฒนา และการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติด้านต่างๆ ได้แก่ การเมือง, เศรษฐกิจ, สังคมจิตวิทยา, การทหาร, วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, การพลังงาน, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารสาธารณะ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ"

โดยได้กำหนดประเภทของความมั่นคงออกเป็น 8 ด้าน คือ 1) ด้านการเมือง (ภายใน และภายนอกประเทศ) 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านสังคมจิตวิทยา 4) ด้านการป้องกันประเทศ 5) ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี 6) ด้านการพลังงาน 7) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 8) ด้านการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารสาธารณะ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.2552.10-12)

1) ความมั่นคงแห่งชาติด้านการเมือง หมายถึง สภาพการณ์ทางการเมืองที่ทำให้ประชากรมีความเชื่อถือและศรัทธาต่อระบอบการปกครอง ต่อรัฐบาลผู้บริหารการปกครอง ประชากรมีความเคารพเชื่อฟังและยอมปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลและปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล มีความเชื่อมั่นในรัฐบาลว่าจะสามารถสร้างความเป็นธรรมในหมู่ประชากร และสามารถป้องกันความแตกแยกระหว่างชนในชาติ สามารถรักษาดินแดนให้ปลอดภัยจากการแบ่งแยก ยึด ครอง มีเอกภาพ และรักษาศักดิ์ศรีของชาติในวงการเมืองระหว่างประเทศ รัฐบาล มีความชอบธรรมสามารถบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมีอิสระปลอดจากอิทธิพลและการบงการในการดำเนินนโยบายของประเทศ ประชากร ดินแดน รัฐบาล อำนาจอธิปไตย ตลอดจน เสถียรภาพของประเทศปลอดจากการคุกคามทั้งภายในและภายนอก และที่ปฏิบัติการภายใต้อิทธิพลของต่างประเทศ

2) ความมั่นคงแห่งชาติด้านเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจที่ทำให้ประชากรมีงานทำและยอมรับนับถือระบบเศรษฐกิจของประเทศสามารถยกฐานะทางเศรษฐกิจทั้งส่วนตัวและส่วนรวมให้สูงขึ้นได้ในอัตราที่เหมาะสม โดยที่ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีความแตกต่างเหลื่อมล้ำกันมากนัก ประเทศสามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ มีระบบภาษีอากรที่เหมาะสมและเป็นธรรม สามารถพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีอิสระทางเศรษฐกิจจากต่างประเทศ มีความสามารถทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม การบริการ ตลอดจนกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ

3) ความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคมจิตวิทยา หมายถึง สภาพการณ์ทางด้านสังคมที่ทำให้ประชากรสามารถครองชีวิตอยู่ ได้ด้วยความปกติสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรมและความเป็นธรรมในการดำเนินชีวิต มีความเสมอภาคและภารดรภาพ มีความรู้ความสามารถ มีวัฒนธรรม จริยธรรม และศีลธรรม รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของพลเมืองและต่อสังคม ตลอดจนมีจิตสำนึกและภาคภูมิใจใน ความเป็นชาติและเกียรติภูมิของบรรพบุรุษ รวมทั้งยึดมั่นในอุดมการณ์ของชาติ

4) ความมั่นคงแห่งชาติด้านการทหาร หมายถึง ชีตความสามารถด้านการทหารที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของกำลังรบของชาติ ความพร้อมรบ ความมีประสิทธิภาพของอาวุธ ยุทโธปกรณ์และการใช้อาวุธ มีวินัย ขวัญ และกำลังรบอื่นๆ มีการจัดการฝึก การศึกษา การสวัสดิการ ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีที่สามารถจะเอาชนะศัตรูผู้รุกรานทั้งจากภายในและภายนอกประเทศได้

5) ความมั่นคงแห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หมายถึง สภาพการณ์ที่ประเทศมีการพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ครอบคลุมต่อเนื่อง มีความพร้อมในโครงสร้างพื้นฐานทุกด้านที่จำเป็น มีเป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งระยะสั้น และระยะยาว มีศักยภาพในการทุ่มเทสรรพกำลัง เพื่อส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาภายใต้มาตรการที่เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมอย่างทั่วถึง

6) ความมั่นคงแห่งชาติด้านการพลังงาน หมายถึง สภาพการณ์ด้านการพลังงาน ของชาติที่มีการบริหารจัดการการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประเทศไทยสามารถเข้าถึง แหล่งพลังงานทั้งใน และต่างประเทศ ตลอดจนมีเทคโนโลยีทางด้านพลังงาน มีการจัดทำข้อตกลงเพื่อ ความมั่นคงในการจัดหาพลังงาน และความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนกับต่างประเทศ เพื่อให้มี พลังงานเพียงพอต่อความต้องการของประเทศ

7) ความมั่นคงแห่งชาติด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพการณ์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศ มีการอนุรักษ์ และการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีการปรับปรุงกฎหมายทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมให้ทันสมัยและมีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดทำฐานข้อมูล ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างสมรรถนะความรู้ และใช้เป็น ฐานข้อมูลในการพัฒนา มีการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการสร้างวินัยและปลูกจิตสำนึก ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8) ความมั่นคงแห่งชาติ ด้านการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารสาธารณะ หมายถึง สภาพการณ์ของประเทศมีการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้สื่อ เป็นเครื่องมือเชิงรุก สังคมไทยมีการบริโภคข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ สามารถเลือกรับข่าวสาร อย่างเหมาะสม และมีเหตุผล ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงข่าวสารได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ให้ สื่อทุกชนิดสร้างความสามัคคีให้กับคนในชาติ มีองค์กรในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้าง ภาพลักษณ์ของประเทศและค่านิยมด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงรูปแบบใหม่

ความหมายของความมั่นคง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต ได้ให้ความหมายของคำว่า มั่นคงไว้ดังนี้ “มั่นคง ว. แน่นหนาและทนทาน” ยกตัวอย่าง เช่น บ้านที่มั่นคงก็คือบ้านที่หนาแน่น ทนทาน ซึ่งแน่นอนว่าความหนาแน่น ทนทานนั้น นำสู่ความปลอดภัย ผู้อยู่อาศัย เราอยู่แล้วก็สบายใจ ปลอดภัย

ความหมายความมั่นคงในทางวิชาการนั้นสามารถพิจารณาได้จาก 3 มิติของความเป็นจริง (Hans Gunter Brauch ,2005, pp.61-63)

ความมั่นคงในมิติของ ภาวะวิสัย (objective dimensom) หมายถึง ภาวะที่ปราศจากการ คุกคามใดๆ ที่มีต่อคุณค่าของมนุษย์ เช่น การเกิดโรคระบาดเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ ชีวิตอยู่รอดของมนุษย์ เป็นต้น

ความมั่นคงในมิติของ อัตวิสัย (Subjective dimensom) หมายถึง ภาวะที่ปราศจาก ความรู้สึกกลัวของมนุษย์ว่าคุณค่าที่ยึดถือจะถูกทำลาย เช่น ความรู้สึกกลัวตาย ของมนุษย์จากการเกิด โรคระบาดครั้งใหญ่ เป็นต้น

ความมั่นคงในมิติของ อัตวิสัยร่วม (Inter subjective dimensom) หมายถึง ผลผลิตของ กระบวนการที่เป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองของมนุษย์เกี่ยวกับคุณค่าที่สำคัญ กล่าวคือ ความมั่นคงในที่นี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ผู้กระทำการเป็นผู้สร้างขึ้นในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงโดยทั่วไปในวงวิชาการปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวคิดใหญ่ๆ คือ ความมั่นคงรูปแบบเก่าและความมั่นคงรูปแบบใหม่ แนวคิดทั้ง 2 สามารถเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างได้ดังนี้

ความมั่นคงรูปแบบเก่านั้น เป็นความมั่นคงในความหมายแคบ คือ เน้นเรื่องการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจ เป็นสำคัญ ในขณะที่ความมั่นคงรูปแบบใหม่เป็นความมั่นคงในความหมายกว้าง กล่าวคือ นอกจากด้านการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจแล้ว ความมั่นคงยังครอบคลุมถึงด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความมั่นคงของมนุษย์ด้วย

ความมั่นคงรูปแบบเก่าและรูปแบบใหม่ ตั้งอยู่บนฐานคิดที่แตกต่างกัน ความมั่นคงรูปแบบเก่าตั้งอยู่บนแนวคิดแบบโรแมนติกที่มองโลกในแง่ร้าย ดังนั้นมนุษย์เราจะอยู่กันได้โดยต้องใช้อำนาจเป็นเครื่องมือสำคัญ ฐานคิดนี้มีการนำมาใช้ในช่วงยุคสงครามเย็นในขณะที่ความมั่นคงรูปแบบใหม่ตั้งอยู่บนฐานคิดแบบไกลเซียนที่มองในลักษณะปฏิบัตินิยม ดังนั้นมนุษย์เราจะต้องเน้นความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ฐานคิดของความมั่นคงรูปแบบใหม่ดังกล่าวนำมาใช้ในช่วงยุคหลังสงครามเย็น

ในทางวิชาการ นั้น แนวความคิดความมั่นคง โดยทั่วไปมีรูปแบบที่สำคัญดังนี้

1.ความมั่นคงของชาติ

แนวความคิดนี้มุ่งเน้นในการดำเนินการที่ก่อให้เกิดความมั่นคง โดยอาศัยพลังอำนาจของชาติ เพราะพลังอำนาจของชาติจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพิทักษ์รักษาสิ่งสำคัญที่เปรียบเสมือนหัวใจของชาติ นั่นก็คือ ความมุ่งประสงค์ของชาติและผลประโยชน์ของชาติ และผลประโยชน์ของแต่ละชาติก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละชาติ

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ ให้คำนิยามไว้ว่า "ความมั่นคงแห่งชาติ คือ การทรงตัวอยู่อย่างแน่นหนาถาวร ดำรงเอกราช มีเสรีภาพแห่งชาติ มีความสงบสุขภายในประเทศ มีความแน่นอนในชีวิตและเศรษฐกิจของพลเมือง คาดหมายรายได้ของรัฐได้ถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริง ค่าของเงินตรามีเสถียรภาพ รัฐไม่ต้องประสบความยุ่งยากกระส่ำกระสาย ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้ง่าย ประชาชนพลเมืองรู้สึกมีความปลอดภัย มีความหวังและความไว้วางใจในอนาคต และยังไว้วางใจต่อไปอีกว่า ถึงแม้ความ ผันผวนหรือเหตุร้ายอันใดจะเกิดขึ้นมา รัฐสามารถจะต่อสู้หรือป้องกันได้ " และได้จำแนกความมั่นคงแห่งชาติออกเป็น 4 ด้าน ตามลักษณะของภารกิจที่ชาติจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ คือ

ความมั่นคงแห่งชาติด้านการเมือง หมายถึง ความมั่นคงในการดำเนินการปกครองของรัฐ หรือของบ้านเมืองโดยตรง และยังรวมตลอดถึงงานฝ่ายบริหารที่ต้องใช้วิเสบายกับต่างประเทศ ได้แก่การเมืองภายในประเทศ และการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนในชาติ

ความมั่นคงแห่งชาติด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความมั่นคงในการดำเนินการของรัฐที่เกี่ยวกับ ด้านเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความสำคัญเกี่ยวกับการเงินของรัฐ ทรัพยากร การเพิ่มผลผลิตทางเกษตรและอุตสาหกรรม การพาณิชย์ และรวมทั้งรายได้ของประชากร และรายได้ของประชาชาติซึ่งรัฐจะนำมาใช้ในการทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง และให้ประชากรของชาติมีฐานะอันสมบูรณ์พูนสุขด้วย

ความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคมจิตวิทยา หมายถึง ความมั่นคงในการดำเนินงานของ รัฐที่มุ่ง ตรงต่อสถานะความสงบสุขในสังคมและในชีวิตจิตใจของประชากร เพื่อเสริมสร้างให้ประชากร ในชาติมีความรู้ความสามารถ มีศาสนา มีศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อให้สังคมดำรงอยู่อย่าง เป็นระเบียบเรียบร้อย ร่มเย็นเป็นสุขโดยทั่วกัน และให้ได้รับความยุติธรรมเสมอภาคเท่าเทียมกันให้ มากที่สุด

ความมั่นคงแห่งชาติด้านการทหาร หมายถึง ความมั่นคงในการดำเนินการของรัฐที่ เกี่ยวกับการทหารของชาติ ได้แก่การปรับปรุงการเสริมสร้างกิจการด้านการทหารให้เป็นกำลังเข้มแข็ง ของชาติ และเป็นกำลังที่สามารถในการรบ การสงคราม และการปราบปรามจลาจล ทั้งนี้เพื่อรักษา ผลประโยชน์ของชาติ รักษาเอกราช และรักษาความมั่นคงของชาติไว้ให้ยั่งยืนถาวรต่อไป (วิทยาลัย ป้องกันราชอาณาจักร.2552.1-9)

1.ความมั่นคงภายในเรื่องนี้ที่เกี่ยวพันโดยตรงกับความมั่นคงของชาติ โดย ความมั่นคงภายในจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของความมั่นคงภายในประเทศที่จะนำไปสู่ความมั่นคงของชาติ ในที่สุด

2.ความมั่นคงของภูมิภาคเรื่องนี้ให้ความสำคัญกับประเทศใกล้เคียงกันหลาย ประเทศที่รวมตัวกันเป็นภูมิภาคย่อยซึ่งความมั่นคงในภูมิภาคนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ประเทศแต่ละ ประเทศมีความมั่นคงทั้งภายในและความมั่นคงของชาติ

3. ความมั่นคงของโลกเรื่องนี้เหมือนกับความมั่นคงของภูมิภาค แต่จะ แตกต่างกันที่การรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น คือ ทุกประเทศในโลกนี้ ซึ่งจะรวมความมั่นคงภายใน แต่ละชาติและความมั่นคงของแต่ละชาติ

4. ความมั่นคงของสภาวะแวดล้อม แนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดที่ พยายามจะรักษาภาวะเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมภายในโลก เพื่อให้สังคมมนุษย์ยังคงอยู่ต่อไปภายใน โลกนี้ร่วมกับธรรมชาติได้ การพิจารณาแนวความคิดนี้จะมองไปในอนาคตโดยใช้หลักวิชาการทาง วิทยาศาสตร์ สำหรับประเด็นสำคัญของความมั่นคงประเภทนี้ คือ ประเทศที่ก่อให้เกิดการทำลาย สิ่งแวดล้อมมากมักจะเป็นประเทศมหาอำนาจ หรือ ประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ดังนั้น ความรับผิดชอบในการออกค่าใช้จ่ายในการรักษาสิ่งแวดล้อมจะต้องเป็นสัดส่วนที่แตกต่างกันไป

5. ความมั่นคงของบุคคล แนวความคิดนี้ เป็นแนวความคิดที่หลายประเทศ ได้พึงเล็งและให้ความสนใจเป็นอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นของสิทธิความเท่าเทียมกันของ มนุษย์ โดยการดำเนินการเพื่อให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์นั้น จะต้องใช้พลังอำนาจของชาติในด้าน ต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือจำนวนมากเพราะแต่ละบุคคลจะมีความมั่นคงได้ จะต้องมืองค์ประกอบที่ต้อง พิจารณา หลายประการเช่น สิทธิมนุษยชน คุณภาพชีวิต การศึกษา ฐานะทางการเงิน อนามัยชุมชน

6. ความมั่นคงชายแดน คือ ในพื้นที่บริเวณชายแดนมีความสงบเรียบร้อย สวัสดิภาพของประชาชน ทรัพยากรธรรมชาติ ในบริเวณชายแดนมีความปลอดภัยไม่ถูกทำลายด้วย ฝีมือมนุษย์และภัยธรรมชาติ

ปัญหาการเมืองและความมั่นคงของโลกในปัจจุบันไม่ได้คำนึงถึงภัยคุกคามทางทหารจากภายนอก (external military threats) หรือเป็นความขัดแย้งระหว่างประเทศ (international conflicts) แต่อาจเกิดจากปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มต่าง ๆ ภายในประเทศเอง (intra-national conflicts) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ปัญหาสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อย ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โรคระบาด และภัยพิบัติต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคนในระดับนานาชาติ ปัญหาดังกล่าวเหล่านี้อาจจะขยายขอบเขตกลายเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความรุนแรงทางการเมืองซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศนั้นและในระดับระหว่างประเทศอีกด้วย ในประเด็นด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ไม่ใช่การเผชิญหน้าทางการทหารโดยตรงแบบในอดีตที่ผ่านมา หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลงประเทศสมาชิกของอาเซียนพยายามมองความมั่นคงในรูปแบบใหม่ให้เป็นปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ให้เป็นปัญหาความมั่นคงภายในของแต่ละประเทศและให้แต่ละประเทศจัดการปัญหาความมั่นคงภายในด้วยตนเอง มีความเชื่อว่าถ้าแต่ละประเทศจัดการปัญหาความมั่นคงได้ก็จะส่งผลการมีเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาค การจัดการปัญหาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคควรอยู่บนพื้นฐานของความเคารพอธิปไตยของประเทศสมาชิกความร่วมมือในระดับภูมิภาคจะเป็นตัวช่วยให้อธิปไตยเกิดความเข้มแข็งไม่ใช่ตัวลิดรอนอธิปไตย แต่หลังจากนั้นวิกฤตการณ์ทางการเงินทางการเงินระหว่างประเทศในเอเชียที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงในวงกว้างในปี 1997 มีการโจมตีของกลุ่มก่อการร้ายที่ตึกเวิร์ดเทรด กรุงนิวยอร์ก ในปี 2001 ซึ่งการโจมตีดังกล่าวเชื่อกันว่ามีการเชื่อมโยงกับกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โรคไข้หวัดนกกระบาด (Avian influenza) ในปี 2001 และโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรงหรือโรคซาร์ส (Severe Acute Respiratory Syndrome :SARS) เมื่อปี 2004 และการเกิดมหาพายุไต้ฝุ่นนากรี (Cyclone Nargis) เข้าถล่มพม่าเมื่อปี 2008 ยังผลให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง ประชาชนไร้ที่อยู่อาศัยและขาดอาหารและน้ำเพื่อบริโภค ปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศและภูมิภาค อาเซียนจึงเริ่มตระหนักถึงความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการปัญหาร่วมกันอย่างจริงจัง

แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงรูปแบบใหม่เกิดขึ้นเพื่อตอบโต้ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คริส แอบบอต (Chris Abbott) พอล โรเจอร์ส (Paul Rogers) และจอห์น สโลโบดา (John Sloboda) พยายามจำแนกภัยคุกคามต่อความมั่นคงของมนุษยชาติในรูปแบบใหม่ เป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงของสภาพดินฟ้าอากาศ (Climate Change) หรือสภาวะโลกร้อน (Global Warming) ซึ่งเกิดจากการที่มนุษย์เผาผลาญเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ (fossil) เช่น ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ เพื่อผลิตพลังงาน รวมถึงการเพิ่มขึ้นของการใช้พลังงานนิวเคลียร์อันส่งผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมและระบบนิเวศของโลก เช่น การละลายของน้ำแข็งขั้วโลกระดับน้ำทะเลสูงขึ้น ความแห้งแล้งอย่างรุนแรง การแพร่ระบาดของโรคร้ายต่างๆ อุทกภัย ปะการังฟอกขาว และการเกิดพายุรุนแรงฉับพลัน โดยผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ ประเทศตามแนวชายฝั่ง ประเทศที่เป็นเกาะ และภูมิภาคที่กำลังพัฒนาอย่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งผลกระทบต่อเหล่านี้ทำให้เกิดการอพยพของประชาชนจากแนวชายฝั่งทะเลและดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (river delta) ทั่วทุกมุมโลกที่ได้รับผลกระทบไปยังพื้นที่ปลอดภัย

2. การแข่งขันแย่งชิงทรัพยากร (Competition over Resources) ซึ่งเกิดจากประเทศอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ต้องการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมหาศาลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านพลังงาน น้ำมันและแก๊สธรรมชาติทำให้เกิดการแสวงหาและแย่งชิงเพื่อที่จะครอบครองแหล่งพลังงานดังกล่าว

3. การแปลกแยกของกลุ่มคนที่สังคมส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสนใจ (Marginalisation of the Majority World) เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงทำให้เกิดการกระจุกตัวของความเจริญและความมั่งคั่ง อันส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมของกลุ่มต่าง ๆ เกิดความรู้สึกที่ไม่เท่าเทียมกัน การเอารัดเอาเปรียบ ความรู้สึกแปลกแยก ความเกลียดชังระหว่างกลุ่มซึ่งมีการแสดงออกที่รุนแรงเพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อรองหรือสร้างความเท่าเทียมในสังคม กลุ่มที่เป็นโรคระบาดเอตส์ รวมถึงกลุ่มคนที่มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติที่ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันหรือมีการเลือกปฏิบัติทางสังคม โดยคณะมนตรีด้านความมั่นคงของสหประชาชาติ ที่ 1308/2000 มีมติว่าการแพร่กระจายของเชื้อเอตส์เสี่ยงต่อเสถียรภาพและความมั่นคง ต่อทุกภูมิภาคทั่วโลก

4. การขยายอำนาจทางทหาร (Global Militarisation) การเผชิญหน้าทางการทหารโดยตรงลดน้อยลงไปและมีแนวคิดการลดการสะสมอาวุธของประเทศต่างๆ ทั่วโลกเกิดขึ้นภายหลังจากยุคสงครามเย็นสิ้นสุดลง แต่สถานการณ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้นโดยเฉพาะเหตุการณ์ความรุนแรงของการก่อการร้ายทั่วโลกได้ตอกย้ำถึงการผลิตและสะสมอาวุธทำลายล้างสูงในรูปแบบใหม่ (Weapon of Mass Destruction) เช่นอาวุธชีวภาพและอาวุธเคมี เป็นต้น อันส่งผลให้เกิดการกระจายอำนาจทางทหารอย่างต่อเนื่องในทั่วทุกมุมโลก

นอกจากนี้ ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ยังรวมถึงภัยคุกคามด้านการระบาดวิทยา (Epidemiology) ภัยคุกคามต่อระบบสารสนเทศ (Information) อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime) ภัยคุกคามต่อความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) และภัยคุกคามด้านภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ซึ่งอาเซียนเองกำลังเผชิญอยู่กับภัยคุกคามในรูปแบบดั้งเดิมที่ก่อให้เกิดการสะสมกำลังทหารกันต่อไปอย่างเข้มข้นในหลายประเทศ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ต้องอาศัยแนวทางการร่วมมือระหว่างกันซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงในภูมิภาคที่ยั่งยืนต่อไป

พล.ต.สุรสีห์ ทัศนันท และคณะ (อ้างใน 3 เล่าการบริหารจัดการความมั่นคงไม่ตามแบบร่วมกันระหว่าง ภาคความมั่นคง ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม,(2554) : หน้า 51) ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non - Traditional) จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพลังงานสิ่งแวดล้อม ซึ่งภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ได้สร้างปัญหาความมั่นคงของชาติอย่างหลากหลาย องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ไว้ 10 ลักษณะ ได้แก่ การลักลอบค้ายาเสพติด การลักลอบเข้าเมือง การค้าอาวุธ การค้าหญิงและเด็ก อาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย การลักลอบค้าชิ้นส่วนมนุษย์ การลักลอบค้าอุปกรณ์นิวเคลียร์ การโจรกรรมและลักลอบค้ายานพาหนะ การฟอกเงิน และอื่นๆ เช่น อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมทรัพย์สินทางปัญญา การติดสอนบนเจ้าหน้าที่ การแทรกซึมครอบงำธุรกิจ การโจรกรรมศิลปวัตถุ

จากการสำรวจแนวคิดความมั่นคงรูปแบบใหม่เมื่อนำมาวิเคราะห์นโยบายความมั่นคงของประเทศไทยโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติจะพบว่านโยบายดังกล่าวอยู่ในกรอบของแนวคิดความมั่นคงรูปแบบใหม่ดังนี้

ก. สถานการณ์ความมั่นคงและปัญหาความมั่นคงในระยะ 5 ปีต่อไป (พ.ศ.2555 - 2559)

1. สถานการณ์และสภาพปัญหาโดยรวม สถานการณ์ปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศเพิ่มขึ้น สืบเนื่องจากปัญหาคนและชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ขาดภูมิคุ้มกันที่ดี ทำให้ปัญหาและภัยคุกคามจากภายนอกประเทศได้ก่อผลกระทบต่อความมั่นคงของคนและชุมชน ทั้งปัญหาและภัยคุกคามความมั่นคงแบบเก่าที่เกิดขึ้นและยังคงดำรงอยู่ เช่น การสู้รบตามแนวชายแดน ปัญหาเขตแดน เป็นต้น ขณะที่ปัญหา / ภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ได้ทวีความรุนแรงในทุกพื้นที่ เช่น ยาเสพติด ผู้หลบหนีเข้าเมือง (อาทิ ชนกลุ่มน้อย แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย) อาชญากรรมข้ามชาติ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อเขตแดน และการแย่งชิงทรัพยากรทางบกและทางทะเล ตลอดจนปัญหาความไม่พร้อมของหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการเชื่อมโยงของภูมิภาคอาเซียน เป็นต้น โดยปัญหาที่เกิดขึ้นได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงในระดับต่างๆ ซึ่งสรุปประเด็นปัญหาตามลักษณะพื้นที่ ดังนี้

1.1 พื้นที่จังหวัดชั้นใน จากการวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชั้นใน ปัจจุบันพบว่า จังหวัดชั้นในได้เผชิญกับปัญหาหลายส่วนทั้งปัญหาที่ขยายตัวมาจากพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ชายฝั่งทะเล กับปัญหาที่เกิดขึ้นเองในพื้นที่ชั้นใน ซึ่งมีแนวโน้มก่อผลกระทบต่อความมั่นคงของคน ชุมชนและความมั่นคงของประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาและภัยคุกคามความมั่นคงแบบใหม่ ประกอบด้วย ปัญหายาเสพติด แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย การบุกรุกทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ และความขัดแย้งในสังคม ซึ่งจำเป็นต้องมีระบบบริหารจัดการที่เชื่อมโยงกับการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนและจังหวัดชายฝั่งทะเลอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ

1.2 พื้นที่ชายแดน จากการวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนปัจจุบันพบว่า ปัญหาที่มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงมีทั้งปัญหาและภัยคุกคามความมั่นคงแบบเก่าที่เกิดจากการสู้รบบริเวณชายแดน ปัญหาเขตแดน และปัญหา / ภัยคุกคามความมั่นคงแบบใหม่ โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด ผู้หลบหนีเข้าเมือง การลักลอบสินค้าหนีภาษี อาชญากรรมข้ามชาติ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งในสังคม สาธารณภัยขนาดใหญ่ โรคระบาดตามแนวชายแดน ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของคนและชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดน ในขณะที่หลายปัญหาได้ขยายตัวเข้าสู่พื้นที่จังหวัดชั้นในอย่างต่อเนื่อง

1.3 พื้นที่ชายฝั่งทะเลและเกาะแก่ง จากการวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายฝั่งทะเลในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาที่มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในระยะต่อไป ประกอบด้วย ปัญหายาเสพติด การเหลื่อมทับในพื้นที่ทับซ้อน ผู้หลบหนีเข้าเมือง การกระทำอันเป็นโจรสลัด การลักลอบค้าอาวุธ การลักลอบค้าน้ำมันเถื่อน การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ และการละเมิดน่านน้ำโดยเรือประมงจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยหลายปัญหาได้ขยายตัวเข้าสู่พื้นที่จังหวัดชั้นในอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับพื้นที่จังหวัดชายแดน

2. สถานการณ์และสภาพปัญหาในพื้นที่ระดับภาค

2.1 ภาคเหนือ เป็นพื้นที่ของจังหวัดชายแดน(มีเขตแดนติดต่อกับเมียนมาร์และ สปป.ลาว) และจังหวัดชั้นใน ประกอบด้วย 1) จังหวัดชายแดน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา น่าน ตาก พิชณุโลก อุตรดิตถ์ และ 2) จังหวัดชั้นใน ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ พิจิตร แพร่ ลำปาง อุทัยธานี สุโขทัย ลำพูน ปัญหาสำคัญได้แก่ (1) ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ลักลอบเข้ามาทางชายแดนด้าน เมียนมาร์ไปทำงานในพื้นที่ตอนใน และชาวเกาหลีเหนือที่ลักลอบเข้ามาทางชายแดนด้านเมียนมาร์ และ สปป.ลาว (2) ปัญหายาเสพติด โดยมีแหล่งผลิตตามแนวชายแดนด้านเมียนมาร์และลักลอบ นำเข้ามาทั้งทางด้านเมียนมาร์และด้าน สปป.ลาว รวมทั้งการแพร่ระบาดที่ทำลายครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างรุนแรง (3) ปัญหาความขัดแย้งในสังคม โดยมีเงื่อนไขจากการต่อสู้ทางการเมืองที่ นำไปสู่การแบ่งฝักฝ่ายต่างๆ และเคลื่อนไหวโดยใช้ความรุนแรง (4) ปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบ (ผร.) โดยหนีภัยการสู้รบในบริเวณชายแดนด้านเมียนมาร์ซึ่งมีศูนย์พักพิงชั่วคราวในภาคเหนือ รวม 7 แห่ง (แม่ฮ่องสอน 4 แห่ง ตาก 3 แห่ง) (5) ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อเขตแดน โดยมีพื้นที่ซึ่งเกิดปัญหาดังกล่าวแล้ว จำนวน 2 แห่ง 1) ด้านเมียนมาร์ บริเวณสบ รวก จังหวัดเชียงราย ที่แม่น้ำเปลี่ยนเส้นทางเดินกลายเป็นแผ่นดิน และกรณีแม่น้ำเมยเปลี่ยนทิศใน พื้นที่จังหวัดตาก และ 2) ด้าน สปป.ลาว ที่ร่องน้ำเปลี่ยนเส้นทางเดินจากการสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่ง และ (6) ปัญหาสาธารณสุขขนาดใหญ่ โดยเฉพาะความเสี่ยงที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาต ภัย ภัยแล้ง และภัยหนาว เป็นต้น และอุบัติเหตุ

2.2 ภาคกลาง มีพื้นที่ครบทั้งจังหวัดชายแดน(มีเขตแดนติดเมียนมาร์)จังหวัด ชายฝั่งทะเล(ด้านอ่าวไทย)และจังหวัดชั้นใน ประกอบด้วย 1) จังหวัดชายแดน ได้แก่ จังหวัด กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สระแก้ว จันทบุรี ตราด 2) จังหวัดชายฝั่งทะเล ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง และ 3) จังหวัดชั้นใน ได้แก่ จังหวัดนครปฐม ปทุมธานี นนทบุรี พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี อ่างทอง นครนายก สิงห์บุรี ชัยนาท ลพบุรี สระบุรี ปราจีนบุรี ปัญหาสำคัญ ได้แก่ (1) ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ลักลอบเข้าไปทำงานในพื้นที่ตอนในผ่านมาทางชายแดนด้าน เมียนมาร์และด้านกัมพูชา (2) ปัญหายาเสพติด โดยมีแหล่งผลิตตามแนวชายแดนด้านเมียนมาร์ และลักลอบนำเข้ามาทางด้านเมียนมาร์ และกัมพูชา รวมทั้งการแพร่ระบาดที่ทำลายครอบครัว ชุมชนและสังคมอย่างรุนแรง (3) ปัญหาความขัดแย้งในสังคม โดยมีเงื่อนไขจากการต่อสู้ทาง การเมืองที่นำไปสู่การแบ่งฝักฝ่ายต่างๆ และเคลื่อนไหวโดยใช้ความรุนแรง และ (4) ปัญหาบ่อนการ พนันชายแดน โดยมีบ่อนการพนันเปิดบริการในพื้นที่ชายแดนด้านกัมพูชา รวม 45 แห่ง (ขนาดใหญ่ 10 แห่ง ขนาดกลางและขนาดย่อม 35 แห่ง) ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเฝ้าระวังพื้นที่ชายแดน และสร้างปัญหาสังคมตามมาอีกจำนวนมาก

2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่ของจังหวัดชายแดน(มีเขตแดนติดต่อกับ กัมพูชาและ สปป.ลาว) และจังหวัดชั้นใน ประกอบด้วย 1) จังหวัดชายแดน ได้แก่ จังหวัดเลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และ 2) จังหวัดชั้นใน ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคาม ยโสธร ขอนแก่น นครราชสีมา หนองบัวลำภู

ร้อยเอ็ด สกลนคร อุตรธานี ชัยภูมิ ปัญหาสำคัญได้แก่ (1) ปัญหายาเสพติด โดยมีการลักลอบนำเข้ามาทางด่าน สปป.ลาวและกัมพูชา รวมทั้งการแพร่ระบาดของที่ทำลายครอบครัว ชุมชนและสังคมอย่างรุนแรง (2) ปัญหาแนวเขตแดน โดยมีเงื่อนไขจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนซึ่งนำไปสู่การใช้กำลังทหารระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กรณีพื้นที่บริเวณปราสาทเขาพระวิหารชายแดนไทย-กัมพูชา และการสูญเสียดินแดนจากภัยธรรมชาติ เช่น ทิศทางการไหลของแม่น้ำโขง เป็นต้น รวมทั้งเงื่อนไขจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การดูถูกลำน้ำโขง เป็นต้น (3) ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อเขตแดน โดยมีพื้นที่ซึ่งเกิดปัญหาดังกล่าวแล้วจำนวน 1 แห่ง บริเวณหลักเขตที่ 27-28 รอยต่อจังหวัดบุรีรัมย์กับจังหวัดสระแก้ว และ (4) ปัญหาความขัดแย้งในสังคม โดยมีเงื่อนไขจากการต่อสู้ทางการเมืองที่นำไปสู่การแบ่งฝักฝ่ายสีต่างๆ และเคลื่อนไหวโดยใช้ความรุนแรง

2.4 ภาคใต้ มีพื้นที่ครบทั้งจังหวัดชายแดน(มีเขตแดนติดเมียนมาร์และมาเลเซีย) จังหวัดชายฝั่งทะเล(ด้านอ่าวไทย และทะเลอันดามัน)และจังหวัดชั้นใน ประกอบด้วย 1) จังหวัดชายแดน ได้แก่ จังหวัดระนอง สงขลา ชุมพร ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล 2) จังหวัดชายฝั่งทะเล ได้แก่ จังหวัดพังงา ภูเก็ต ตรัง สุราษฎร์ธานี กระบี่ นครศรีธรรมราช และ 3) จังหวัดชั้นใน ได้แก่ จังหวัดพัทลุง ปัญหาสำคัญได้แก่ (1) ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) ปัญหาเสพติด (3) ปัญหาบุคคลสองสัญชาติ (4) ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย (5) ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และ (6) ปัญหาความขัดแย้งในสังคม โดยมีเงื่อนไขจากการต่อสู้ทางการเมืองที่นำไปสู่การแบ่งฝักฝ่ายสีต่างๆ และเคลื่อนไหวโดยใช้ความรุนแรง

ข. กรอบแนวคิด

สถานการณ์และปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงภัยคุกคามด้านความมั่นคงทั้งจากปัญหาและภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบเดิมที่มีการใช้กำลังทหาร หรือกองกำลังติดอาวุธบริเวณแนวชายแดน และปัญหาและภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งมีความซับซ้อนและหลากหลายได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประชาชนและประเทศโดยรวม ทั้งนี้ มีสาเหตุหลักจาก 1)การขาดภูมิคุ้มกันของคนและชุมชนในประเทศ และ 2)การขาดเอกภาพในการบริหารจัดการให้การดำเนินงานพัฒนาไปกับการรักษาความมั่นคงของประเทศมีความสอดคล้องเชื่อมโยงสนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังนั้น ในการดำเนินงานการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นการดำเนินงานด้านความมั่นคงในเชิงพื้นที่(Area base) จึงได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน โดยมุ่งพัฒนาคน ชุมชนและพื้นที่เป้าหมาย และผนึกกำลังทุกภาคส่วนให้มีจิตสำนึกด้านความมั่นคง รวมทั้งเน้นเอกภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินการเพื่อมุ่งป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งการดำเนินงานพัฒนาด้วยการใช้กระบวนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประสานสอดคล้องกับการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ โดยเร่งพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีเอกภาพในการบูรณาการด้านต่างๆ เพื่อให้คน ชุมชนมีความเข้มแข็งและพื้นที่ที่มีความพร้อมสนับสนุนการสถาปนาความมั่นคงของประเทศโดยรวม

โดยที่ การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติได้ให้ความสำคัญในการดำเนินงานเชิงพื้นที่(Area base) ซึ่งมีทั้งโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลความเจริญและมีปัญหามากมายที่ส่งผลกระทบต่อคน ชุมชน ทั้งปัญหาและภัยคุกคามความ

มั่นคงแบบเดิม และปัญหา/ภัยคุกคามความมั่นคงแบบใหม่ ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการนโยบายและ
อำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (นพช.) ที่มี สมช.เป็นฝ่ายเลขานุการ จึงได้ให้
ความสำคัญกับมิติ “ความมั่นคง” ที่เน้นความสำคัญสูงสุดกับความอยู่รอดปลอดภัยและความ
เจริญก้าวหน้าของชาติ โดยให้มีการจัดทำ “แผนงานด้านความมั่นคง” ในระดับต่างๆ โดยเฉพาะการ
บรรจุแผนงานด้านความมั่นคงในแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อบูรณาการงานการป้องกันและแก้ไขปัญหา
ความมั่นคงและงานการพัฒนาในพื้นที่ให้สอดคล้องกับระดับความรุนแรง หรือเงื่อนไขของปัญหาที่
เกิดขึ้นและบริบทแต่ละพื้นที่ในระดับภาคและจังหวัด โดยมีกรอบแนวคิดที่สำคัญ รวม 9 ประการ
ดังนี้

ประการที่ 1 การบูรณาการงานด้านความมั่นคงในกรอบนโยบายความมั่นคง
แห่งชาติ และยุทธศาสตร์การรักษาความมั่นคงแห่งรัฐในแผนการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล
เนื่องจากปัญหาและภัยความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ที่มีความซับซ้อนและหลากหลายได้
ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประชาชนและประเทศไทยโดยรวม จึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์
แผนงาน/โครงการของหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และมีกลไกบริหารจัดการให้ทุกฝ่าย
ได้เข้ามามีส่วนร่วมและบูรณาการการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติร่วมกันในทุกระดับ
โดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติเป็นกรอบชี้แนะทางการดำเนินงานของ
กระทรวง กรม หรือหน่วยงานเทียบเท่าในการกำหนดประเด็นด้านความมั่นคงที่ชัดเจนเหมาะสมกับ
ภารกิจที่รับผิดชอบและสภาพพื้นที่เป้าหมาย พร้อมทั้งจัดทำแผนของหน่วยงานรองรับยุทธศาสตร์ที่
กำหนดขึ้น และประสานแผนงาน/โครงการในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ
ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่ยุทธศาสตร์ฯ กำหนดไว้

ประการที่ 2 การดำเนินการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในเชิงรุกที่
มุ่งเน้นการป้องกันหรือลดเงื่อนไขของปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคง โดยพัฒนาระบบการจัดทำและ
การประสานแผนงาน/โครงการของทุกภาคส่วนให้ดำเนินงานร่วมกันในลักษณะบูรณาการ ด้วยการ
ใช้กระบวนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ประสานสอดคล้อง
กับการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ โดยเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของคน ชุมชน และ
พื้นที่เป้าหมายให้มีภูมิคุ้มกันพร้อมเผชิญปัญหา และมุ่งเน้นกำลังทุกภาคส่วนให้มีจิตสำนึกด้านความ
มั่นคงเพื่อสถาปนาความมั่นคงของพื้นที่ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความร่วมมือในระดับ
พื้นที่กับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพในการ
ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติทุกระดับ

ประการที่ 3 การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติมีความ
เชื่อมโยงกับนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้อง สืบเนื่องการพัฒนาเพื่อความมั่นคง
ของชาติได้ยึดหลักการบูรณาการโดยใช้กระบวนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมให้เชื่อมโยงสอดคล้องกับการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ จึงได้พิจารณากำหนด
กรอบแนวทางและกลยุทธ์การดำเนินงานให้เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ
นโยบาย ยุทธศาสตร์ของกระทรวงและหน่วยงานหลัก ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการ
ต่างประเทศ กระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
 ตลอดจนกรอบแนวทางตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน (พ.ศ. 2550 - 2554) ที่กำหนดให้ความ

มั่นคงเป็นปัจจัยหลักสนับสนุนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยครอบคลุมทั้งมิติความมั่นคงภายในประเทศและมิติความมั่นคงร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน

ประการที่ 4 การประเมิน วิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดประเด็นปัญหาความมั่นคงในแต่ละปีต้องดำเนินงานรวมทั้งหน่วยงานในส่วนกลางและในระดับพื้นที่ โดยหน่วยงานในส่วนกลางและหน่วยงานในพื้นที่ระดับภาคและจังหวัด ควรร่วมประเมินวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาความมั่นคง และกำหนดประเด็นปัญหาความมั่นคง(Issues) ประเด็นหัวข้อ (Subject Matters) และประเด็นพื้นที่ (Area) รวมทั้งดำเนินการจัดลำดับความสำคัญและระดับความรุนแรงของปัญหาให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อกำหนดแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกันตั้งแต่ระดับกระทรวง กรม ไปจนถึงหน่วยในระดับภาคและจังหวัด และสามารถบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อดำเนินการให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของยุทธศาสตร์

ประการที่ 5 การให้ความสำคัญเชิงพื้นที่จำเป็นต้องพิจารณาแผนงาน/โครงการให้เหมาะสมกับโอกาสและข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานเชิงพื้นที่(Area base) และกำหนดพื้นที่เป้าหมายแบ่งเป็น จังหวัดชั้นใน จังหวัดชายแดน และจังหวัดชายฝั่งทะเล รวมทั้งเกาะแก่ง ซึ่งแต่ละพื้นที่มีโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ชายฝั่งทะเล ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลความเจริญและมีปัญหามากมายที่ส่งผลกระทบต่อคนและชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย จึงจำเป็นต้องพิจารณาจุดเน้นแนวทางดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ และกำหนดแผนงาน/โครงการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะที่แตกต่างกันเฉพาะพื้นที่และระดับความรุนแรงหรือเงื่อนไขของปัญหา

ประการที่ 6 การดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับมิติความมั่นคงทั้งภายในประเทศและมิติความมั่นคงร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน การดำเนินงานพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในระยะต่อไป ได้ให้ความสำคัญกับมิติความมั่นคงทั้งภายในประเทศและมิติความมั่นคงร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาความร่วมมือเศรษฐกิจการค้าชายแดนที่กำลังขยายตัวในอนาคต ทั้งในกรอบทวิภาคีและกรอบความร่วมมือของประเทศสมาชิกอาเซียนในการเป็นประชาคมอาเซียนปี พ.ศ.2558 รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศ จึงควรกำหนดแนวทางการจัดการที่เหมาะสมในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ชายฝั่งทะเล และกำหนดกลไกการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนการวางแผนกำหนดแนวทางของหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน

ประการที่ 7 การเสริมสร้างความร่วมมือในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานส่วนกลางกับหน่วยงานท้องถิ่น และระหว่างหน่วยงานภายในของไทยกับสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ไทยในประเทศเพื่อนบ้าน โดยการพัฒนากระบวนการจัดการให้มีเอกภาพในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งในส่วนกลาง ภูมิภาคและท้องถิ่น และระหว่างหน่วยงานภายในประเทศของไทยกับหน่วยงานของกระทรวงการต่างประเทศไทยในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ไทย รวมทั้งมุ่งเสริมสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนเกี่ยวกับสถานการณ์ความสัมพันธ์ ทัศนคติที่มีต่อไทยและความต้องการของประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในส่วนที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย ตลอดจน

ส่งเสริมให้มีการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate social responsibility) เพื่อการค้าและการลงทุนและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน ตลอดจนเร่งรัดการแก้ไขปัญหาพร้อมกับประเทศเพื่อนบ้านบนพื้นฐานของการเคารพและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ภายใต้กลไกเจรจาในลักษณะทวิภาคี และระดับภูมิภาคที่สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์และความร่วมมือระหว่างกัน

ประการที่ 8 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของงานมวลชนและระบบหมู่บ้านชายแดน เพื่อให้มีส่วนร่วมและสนับสนุนการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ตลอดจนการเตรียมพร้อมด้านพื้นที่ให้สามารถเผชิญสถานการณ์ปัญหาความมั่นคงต่างๆ ได้

ประการที่ 9 การบริหารจัดการให้ความสำคัญกับการสร้างเอกภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงานทุกระดับ โดยพัฒนาระบบบริหารจัดการภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ได้มีกลไกดำเนินงานครอบคลุม 3 ระดับ คือ ระดับนโยบาย(Strategic level) ระดับภาค(Operational level) และระดับจังหวัด (Tactical level) ทำให้การดำเนินงานมีความเชื่อมโยงและสนับสนุนกันโดยสามารถกำหนดเป้าหมาย (Ends / Goals) ในแต่ละระดับ และเพิ่มประสิทธิภาพการประสานงานในลักษณะบูรณาการ จัดทำเป็น แผนงานด้านความมั่นคง เพื่อขับเคลื่อนแผนงาน /โครงการที่สนับสนุนงานด้านความมั่นคงในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ระดับรัฐบาล กระทรวง / กรม และระดับจังหวัด รวมทั้งให้ความสำคัญจัดหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งงบประมาณตามภารกิจกระทรวง(Function) ตามวาระสำคัญพิเศษ (Agenda) ตามแผนพัฒนาจังหวัด (Area) และตามแผนงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จการดำเนินงานด้านความมั่นคง(Key Performance Indicator: KPI) โดยมี กอ.รมน. เป็นหน่วยอำนวยการและประสานแผนการดำเนินงานในทุกระดับ

ค. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

โดยที่การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติได้มุ่งเน้นความสำคัญในเชิงพื้นที่โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการการดำเนินงานพัฒนาให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศในทุกระดับ ดังนั้น จึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนา การป้องกันและการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในระดับพื้นที่ซึ่งครอบคลุม ทั้งปัญหาความมั่นคงแบบเดิมและปัญหา /ภัยคุกคามความมั่นคงแบบใหม่ อันเนื่องมาจากปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ โดยมีแนวทางดำเนินการที่สอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่และระดับความรุนแรงหรือเงื่อนไขของปัญหาที่

ส่วนในกรณีของนโยบายความมั่นคงชายแดนของประเทศไทยโดยกองการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย ได้นำเสนอ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน(พ.ศ.2545-2547) เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดความมั่นคงรูปแบบใหม่จะพบว่านโยบายดังกล่าวยังอยู่ในกรอบของความมั่นคงในรูปแบบเก่าซึ่งมีเป้าหมายทางการทหารเป็นสำคัญกล่าวคือตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน พ.ศ.2545-2547 ได้ชี้ให้เห็นว่าเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนในบริเวณพื้นที่ชายแดนสภาความมั่นคงแห่งชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน 4 ยุทธศาสตร์ คือ

1.ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของคน ชุมชน และพื้นที่เป้าหมายชายแดน กำหนดให้มีการส่งเสริมการใช้ศักยภาพของชุมชนเป็นพื้นฐานการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนรวมทั้งการสร้างเสริมความเข้มแข็งของคนและชุมชนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ปลุกจิตสำนึกของชุมชนในการ

แก้ไขปัญหา และการให้ความสำคัญกับการดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ปัญหาและวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนชายแดนและให้คนในชาติเข้าใจวิถีชีวิต และปัญหาของคนชายแดน

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงบริเวณชายแดน มุ่งให้ความสำคัญกับการจัดให้มีกระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปฏิบัติการของทหาร และหน่วยราชการต่างๆ การปรับปรุงและจัดระบบหมู่บ้านและกลุ่มพลังมวลชนบริเวณชายแดนใหม่ โดยเน้นความมีเอกภาพและลดความซ้ำซ้อน การปลูกจิตสำนึกความมั่นคงของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะให้เข้าใจสถานการณ์ความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปและเฝ้าระวังปกป้องพื้นที่ชายแดนรวมทั้งการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปรับทัศนคติและวิธีการทำงานให้ตอบสนองการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาความร่วมมือชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน มุ่งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสถานะแวดล้อมที่สงบ สันติและพัฒนาในด้านต่างๆ ขึ้นในชุมชนชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน การสนับสนุนให้ความร่วมมือช่วยเหลือเพื่อความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจสังคมของ ประเทศเพื่อนบ้านและการสนับสนุนความร่วมมือด้านต่างๆในระดับท้องถิ่นและ ภูมิภาค

4. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) เป็นหน่วยกลางในการประสานการดำเนินงานของทุกฝ่าย รวมทั้งให้มีการเลือกสรรเจ้าหน้าที่ที่เป็นคนดีมี ความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพเข้าไป ปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนและให้มี การดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจังกับการทุจริตคอร์รัปชันกลุ่มอิทธิพลอำนาจ มีดและอาชญากรรม บริเวณชายแดน ตลอดจนให้มีแผนปฏิบัติการและการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบตาม ความสำคัญ เร่งด่วนของปัญหาและให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ อย่างเป็นระบบและรายงานต่อสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.)

3. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล (Good Governance)

ธรรมาภิบาลถูกนำมาใช้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในนโยบายขององค์กรระหว่าง ประเทศหลายๆ องค์กรโดยแนวคิดธรรมาภิบาลไปขยายผลใช้กับการปรับโครงสร้าง และกระบวนการ ทั้งในองค์กรของรัฐและธุรกิจ ในขณะที่นักวิชาการบางส่วนได้นำเอาธรรมาภิบาลไปใช้ในความหมายที่ ใกล้เคียงกับความหมายของคำว่า Government หรือการปกครองที่หมายถึงรัฐบาล (Weiss 2000) โดยทั่วไปรัฐบาลเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อธรรมาภิบาล หลักการของธรรมาภิบาลสามารถ จะดำรงอยู่ได้ ถึงแม้ว่าจะมีรัฐบาลที่ได้รับการยอมรับหรือไม่ก็ (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์,2544:25)

3.1 ความหมายของธรรมาภิบาล

มีผู้ให้คำนิยามและความหมายของธรรมาภิบาลไว้หลากหลายไว้ดังนี้ (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์,2544:4-15)

ธนาคารโลก หรือ World Bank ได้นำไปใช้ครั้งแรกเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1989 ซึ่งใช้ใน รายงานเรื่อง “Sub-Sahara: From Crisis to Sustainable Growth” (นฤมล ทับจุมพล 2541) โดย ได้ให้ความหมายว่า Good Governance เป็นลักษณะและวิถีทางของการที่มีการใช้อำนาจทาง

การเมืองเพื่อจัดการงานของบ้านเมือง โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา โดยนัยของความหมายของธนาคารโลก เป็นการชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีธรรมาภิบาลเพื่อช่วยในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้รัฐบาลสามารถให้บริการที่มีประสิทธิภาพมีระบบที่ยุติธรรม มีกระบวนการกฎหมายที่อิสระ ที่ทำให้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญา อีกทั้งระบบราชการ ฝ่ายนิติบัญญัติ และสื่อที่มีความโปร่งใส รับผิดชอบ และตรวจสอบได้

องค์การสหประชาชาติ หรือ United Nations (UN) ให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาล เพราะเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกประเทศให้มีการพัฒนาที่เท่าเทียมกันและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การดำเนินการนี้ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อกระจายอำนาจให้เกิดความโปร่งใส ธรรมาภิบาล คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน และสังคมอย่างเท่าเทียมกัน และมีคำตอบพร้อมเหตุผลที่สามารถชี้แจงกันได้

United Nations and Development Programme (UNDP) ให้นิยามของคำว่าธรรมาภิบาล ว่าหมายถึง การดำเนินงานของภาคการเมือง การบริหาร และภาคเศรษฐกิจที่จะจัดการกิจการของประเทศในทุกๆระดับ ประกอบด้วยกลไก กระบวนการ และสถาบันต่าง ๆ ที่ประชาชนและกลุ่มสามารถแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ปกป้องสิทธิของตนเองตามกฎหมาย และแสดงความเห็นที่แตกต่างกันบนหลักการของการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส รับผิดชอบต่อ การส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดลำดับความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ยืนอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม และเสียงของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับการพิจารณาในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา (สุจิต นิมิตกุล 2543, 13-24)

ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย หรือ The Asian Development Bank (ADB) กล่าวว่าธรรมาภิบาลคือ การมุ่งความสนใจไปที่องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้ ได้ผล หมายถึง การมีบรรทัดฐานเพื่อให้มีความแน่ใจว่ารัฐบาลสามารถสร้างผลงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชนได้ (อมรา พงศาพิชญ์ และ นิตยา ภัทรสิริระพันธ์ 2541)

องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น – JICA กล่าวถึง ธรรมาภิบาลใน “Participatory Development and Good Governance Report of the Aid Study Committee (1995)” ว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างบรรยากาศให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พึ่งตนเองได้ และมีความยุติธรรมทางสังคม (อมรา พงศาพิชญ์ 2543, 68-81)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีพ.ศ. 2542 ได้ระบุหลักการของค่านิยม การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ไว้ดังนี้ “การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทา ป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤตภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และ
กระแสโลกยุคปัจจุบัน (สุดจิต นิमितกุล 2543,13-24)

3.2 องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

สำหรับในประเทศไทยได้มีการจำแนกองค์ประกอบของธรรมาภิบาลตามแนวทาง
ของการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรดังนี้

สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2542 โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบวาระแห่งชาติ
สำหรับการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี โดยได้ระบุถึงหลักสำคัญของธรรมาภิบาล
6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ
และหลักความคุ้มค่า เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติ ดังนี้ (ชนะศักดิ์ ยุว
บูรณ์ 2543, 3-12)

1) หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมาย และกฎข้อบังคับ ให้ทันสมัยและเป็น
ธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎ
ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำนาจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2) หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยบรรดาคณะให้เจ้าหน้าที่
ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน
พัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบ
อาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3) หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ
โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็น
ประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมี
กระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

4) หลักความมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และ
เสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแสดงความเห็น การโต้
สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ

5) หลักความรับผิดชอบ เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความ
รับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา
ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6) หลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิด
ประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยบรรดาคณะให้คนไทยมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์
สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้
สมบูรณ์ยั่งยืน

กระทรวงมหาดไทย ได้กล่าวถึง องค์ประกอบในการเสริมสร้างการบริหารกิจการ
บ้านเมืองและสังคมที่ดีของกระทรวงมหาดไทยประกอบด้วย การมีส่วนร่วม ความยั่งยืน สิ่งที่ชอบ
ธรรม ความโปร่งใส ความเป็นธรรมและความเสมอภาค ความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่ ความเสมอ
ภาคทางเพศ ความอดทนอดกลั้น หลักนิติธรรมความรับผิดชอบต่อสังคม และการเป็นผู้กำกับดูแล จะเห็นได้ว่า

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยกระทรวงมหาดไทยเน้นไปทางด้านการบริหาร การปกครอง การพัฒนา และการกระจายอำนาจ ดังนี้ (สุจิตต์ นิमितกุล 2543, 13-24)

1) การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดคล้องกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริการประชาชน

2) ความยั่งยืน (Sustainability) มีการบริหารงานที่อยู่บนหลักการของความสมดุล ทั้งในเมือง และชนบท ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ

3) ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรม (Legitimacy) และให้การยอมรับ (Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนพร้อมที่จะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตัวไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

4) มีความโปร่งใส (Transparency) ข้อมูลต่าง ๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการ และสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้

5) ส่งเสริมความเป็นธรรม (Equity) และความเสมอภาค (Equality) มีการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ และมีระบบการรับเรื่องร้องทุกข์ที่ชัดเจน

6) มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้ และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

7) ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ (Promoting Gender Balance) เปิดโอกาสให้สตรีทั้งในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

8) การอดทนอดกลั้น (Tolerance) และการยอมรับ (Acceptance) ต่อทัศนคติที่หลากหลาย (Diverse Perspectives) รวมทั้งต้องยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล หาจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

9) การดำเนินการตามหลักนิติธรรม (Operating by Rule of Law) พัฒนาปรับปรุง แก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม

10) ความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

11) การเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แทนการควบคุม โอนงานบางอย่างไปให้องค์กรท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด หรืองานบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้เอกชนดำเนินการแทน

4 แนวคิดเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

4.1 การจัดตั้งอาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations) หรืออาเซียนจัดตั้งขึ้นตามปฏิญญาอาเซียน (ปฏิญญากรุงเทพฯ) ลงนามที่ประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 โดยมีสาระสำคัญคือการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์การเกษตรอุตสาหกรรมคมนาคมรวมทั้งยกระดับรายได้ความเป็นอยู่ของประชาชนโดยมีสมาชิกก่อตั้ง 5 ประเทศได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทยต่อมา บรูไนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในวันที่ 8 มกราคม 2527 เวียดนามได้เข้าร่วมเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2538 ลาวและพม่าเข้าร่วมเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2540 และกัมพูชาเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542ทำให้ปัจจุบันอาเซียนมีประเทศสมาชิกรวม 10 ประเทศ(เอกสารประกอบการประชุมวันมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วิชาการ.2555.1)

4.2 วัตถุประสงค์

ปฏิญญาอาเซียน (The ASEAN Declaration) ได้ระบุว่า เป้าหมายและจุดประสงค์ของอาเซียน คือ 1) เร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและการพัฒนาวัฒนธรรมในภูมิภาค และ 2) ส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคโดยการเคารพหลักความยุติธรรมและหลักนิติธรรมในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคตลอดจนยึดมั่นในหลักการแห่ง กฎบัตรสหประชาชาติ

ในโอกาสครบรอบ 30 ปีของการก่อตั้งอาเซียน ในปี 2540 (ค.ศ.1997) ผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับรอง “วิสัยทัศน์อาเซียน 2020” (ASEAN Vision 2020) โดยเห็นพ้องกันในวิสัยทัศน์ร่วมของอาเซียนที่จะเป็นวงสมานฉันท์ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การใช้ชีวิตในสภาพที่มีสันติภาพ เสถียรภาพและความเจริญรุ่งเรือง ผู้ก่อกวนเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาที่มีพลวัตและในประชาคมที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกัน

ปี 2546 ผู้นำอาเซียนได้เห็นพ้องกันที่จะจัดตั้งประชาคมอาเซียนที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก อันได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community-ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) และประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) ภายในปี 2563 ต่อมา ในการประชุม สุธยอตอาเซียน ครั้งที่ 12 ที่เมืองเซบู ฟิลิปปินส์ผู้นำประเทศอาเซียนตกลงที่จะเร่งรัดกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จภายในปี 2558 (กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ.<http://www.mfa.go.th>. เข้าถึงเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556)

4.3 การประชุมประชาคมอาเซียน (ASEAN Community : AC)

ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียนฉบับที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เพื่อประกาศจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) โดยสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมืออย่างรอบด้านโดยในด้านการเมืองให้จัดตั้ง “ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน” หรือ

ASEAN Political Security Community (APSC), ด้านเศรษฐกิจให้จัดตั้ง “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” หรือ ASEAN

Economic Community (AEC) และด้านสังคมและวัฒนธรรมให้จัดตั้ง “ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน” หรือ ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC) โดยมีกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เป็นกรอบพื้นฐานทางกฎหมายรองรับซึ่งจะสร้างกฎเกณฑ์สำหรับองค์กร

อาเซียนให้สมาชิกมีพันธะกิจที่จะต้องปฏิบัติตาม (Legal Binding) ต่อมาผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้เร่งรัดการเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นกว่าเดิมอีก5ปีเป็นปี2558และในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่14 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพเมื่อปี 2552ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาชะอำหัวหินว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียนปี2552-2558 (กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ.<http://www.mfa.go.th>. เข้าถึงเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556)

ประชาคมอาเซียน(ASEAN Community : AC) ประกอบด้วย 3 เสาหลักคือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ.<http://www.mfa.go.th>. เข้าถึงเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556)

1) ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political- Security Community : APSC) อาเซียนมุ่งส่งเสริมความร่วมมือในด้านการเมืองและความมั่นคงเพื่อเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสามารถแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งโดยสันติวิธีเพื่อรองรับการเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community Blueprint)โดยเน้น3ประการคือ

1.1) การมีกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วมกันครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆที่จะร่วมกันทำเพื่อสร้างความเข้าใจในระบบสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างของประเทศสมาชิกส่งเสริมพัฒนาการทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกันเช่นหลักการประชาธิปไตยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมการต่อต้านการทุจริตการส่งเสริมหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล

1.2) ส่งเสริมความสงบสุขและรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคงสำหรับประชาชนที่ครอบคลุมในทุกด้านครอบคลุมความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในรูปแบบเดิมซึ่งหมายถึงมาตรการสร้างความไว้วางใจเชื่อใจและการระงับข้อพิพาทโดยสันติเพื่อป้องกันสงครามและให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ด้วยกันโดยสงบสุขและไม่มีความหวาดระแวงนอกจากนี้ยังขยายความร่วมมือเพื่อต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่เช่นการต่อต้านการก่อการร้ายอาชญากรรมข้ามชาติต่างๆยาเสพติดการค้ามนุษย์ตลอดจนการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและจัดการภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ

1.3) การมีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกกำหนดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาคเช่นกรอบ ASEAN+3 กับจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีและการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกตลอดจนความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับมิตรประเทศและองค์การระหว่างประเทศเช่นสหประชาชาติ

2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) อาเซียนจะรวมตัวทางเศรษฐกิจเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี2558 อาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งเป็นแผนงานบูรณาการการดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้านคือ

2.1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Single Production Base) โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้าบริการการลงทุนเงินลงทุนและแรงงานฝีมืออย่างเสรีมากขึ้นผู้บริโภคสามารถเลือกสรรสินค้าบริการได้อย่างหลากหลายภายในภูมิภาคและสามารถเดินทางในอาเซียนได้อย่างสะดวกและเสรีมากยิ่งขึ้น (Free flows of goods, services, investment, and skilled labors, and free flow of capital) รวมทั้งการส่งเสริมการรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียนให้เป็นรูปธรรมโดยได้กำหนดเวลาที่จะลดหรือยกเลิกอุปสรรคระหว่างกันเป็นระยะทั้งนี้กำหนดให้ลดภาษีสินค้าเป็น 0 % และลดหรือเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษีเปิดเสรีการลงทุนและเปิดตลาดภาคบริการทั้งหมดภายในปี2558ซึ่งนับเป็นความท้าทายที่สำคัญของอาเซียนที่จะต้องร่วมแรงร่วมใจและช่วยกันนำพาอาเซียนไปสู่เป้าหมาย

2.2) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียนโดยให้ความสำคัญกับประเด็นด้านนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเช่นนโยบายการแข่งขันการคุ้มครองผู้บริโภคสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นโยบายภาษีและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงินการขนส่งเทคโนโลยีสารสนเทศและพลังงาน)

2.3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาคให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่างๆเช่นข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration-IAI) เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก

2.4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกเน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาคเพื่อให้อาเซียนมีท่าที่ร่วมกันอย่างชัดเจนเช่นการจัดทำเขตการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่างๆรวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในด้านการผลิต/จำหน่ายภายในภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) อาเซียนมุ่งหวังประโยชน์จากการรวมตัวเพื่อทำให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดีปราศจากโรคภัยไข้เจ็บมีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวโดยมีความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional Cooperation) ภายใต้สังคมและวัฒนธรรมที่ครอบคลุมในหลายด้านได้แก่เยาวชนการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สิทธิมนุษยชนสาธารณสุขวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมสตรีแรงงานการจัดความยากจนสวัสดิการสังคมและการพัฒนาวัฒนธรรมและสารนิเทศกิจการพลเรือนการตรวจคนเข้าเมืองและกงสุลยาเสพติดและการจัดการภัยพิบัติโดยมีคณะทำงานอาเซียนรับผิดชอบการดำเนินความร่วมมือในแต่ละด้านอาเซียนได้ตั้งเป้าหมายเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนในปี๒๕๕๘โดยมุ่งหวังเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางมีสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปันประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN

Identity) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนอาเซียนได้จัดทำแผนงานการ
จัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน(ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) ซึ่ง
ประกอบด้วยความร่วมมือ 6 ด้านได้แก่

- 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development)
- 2) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
- 3) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)
- 4) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)
- 5) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building an ASEAN Identity)
- 6) การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap) โดยมี
กลไกการดำเนินงานได้แก่การประชุมรายสัปดาห์ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior
Officials Meeting) และระดับรัฐมนตรี (Ministerial Meeting) และคณะมนตรีประชาคมสังคมและ
วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Council)

5. งานวิจัยและวรรณกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้ศึกษาเรื่อง ประชาคม
อาเซียน 2558 : การปรับกระบวนการทัศน์ประเทศไทย (2554.92-102) ได้มีข้อเสนอต่อการเตรียม
ความพร้อมของประเทศไทยสู่อาเซียน โดยผ่านการดำเนินงานตามแผนงานหลักของ 3 เสา
ประชาคมอาเซียนได้ดังนี้

- 1) แผนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (APSC
blueprint) เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนควรกำหนดแนวทางดังนี้
 - 1.1) การพัฒนากฎบัตรอาเซียนและการศึกษาถึงช่องโหว่และที่อาจเกิดขึ้นกับ
ไทย : ระบบเชิงเกเนวิซ่า
 - 1.2) ผลิตนักรกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อรองรับกับอาเซียน : การเปิดเสรี
อาเซียนปี 2558 ผลกระทบต่อการพัฒนาการกฎหมายไทย
 - 1.3) ปลุกฝังจริยธรรมบนพื้นฐานของประชาธิปไตย : ภาวะถดถอยของผู้นำ
ทางการเมืองของไทย
- 2) แผนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC blueprint) เพื่อรองรับ
ประชาคมอาเซียนควรกำหนดแนวทางดังนี้
 - 2.1) การเตรียมความพร้อมคลังสมองทางอาชีพ: วิฤติการศึกษาไทยบน
ถนนสายอาเซียน
 - 2.2) การยับยั้งภาวะแรงงานสมองไหล : การเคลื่อนย้ายแรงงาน/บริการ
อย่างเสรี
 - 2.3) การลดหรือจำกัดความขัดแย้ง : สถานการณ์เปลี่ยนสนามรบเป็น
สนามการค้า
- 3.) แผนการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC blueprint)
เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนควรกำหนดแนวทางดังนี้

3.1) การปลูกฝังการเปลี่ยนถ่ายวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน: ความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความความขัดแย้งระหว่างประเทศ

สรุปภาพรวมแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทยบนเส้นทางสู่ประชาคมอาเซียน 2558

1) ทำความเข้าใจต่อประชาชนของประเทศสมาชิกต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน

2) การปลูกฝังสร้างค่านิยมและแนวปฏิบัติร่วมกันของอาเซียนในด้านต่างๆ เช่น การไม่ใช้กำลัง ยึดหลักสันติวิธี และการไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อสร้างความสงบ สันติภายในภูมิภาค

3) การสร้างขีดความสามารถของอาเซียนในการเผชิญกับภัยคุกคามทางความมั่นคง บนพื้นฐานความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดจนการประสานจัดทำข้อมูลกลางในส่วนของอาชญากรรมข้ามชาติในอาเซียน เพื่อแก้ไขปัญหาการก่อการร้าย

4) การสร้างขีดความสามารถของอาเซียนในการเผชิญกับภัยคุกคามทางความมั่นคงบนพื้นฐานความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดจนการประสานจัดทำข้อมูลกลางในส่วนของอาชญากรรมข้ามชาติในอาเซียนเพื่อแก้ไขปัญหาการก่อการร้าย การค้ายาเสพติด การประทุพผิตกฎหมาย และอาชญากรรมข้ามชาติ

5) เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านความมั่นคงเพื่อสร้างความไว้วางใจและป้องกันความขัดแย้งที่รุนแรง

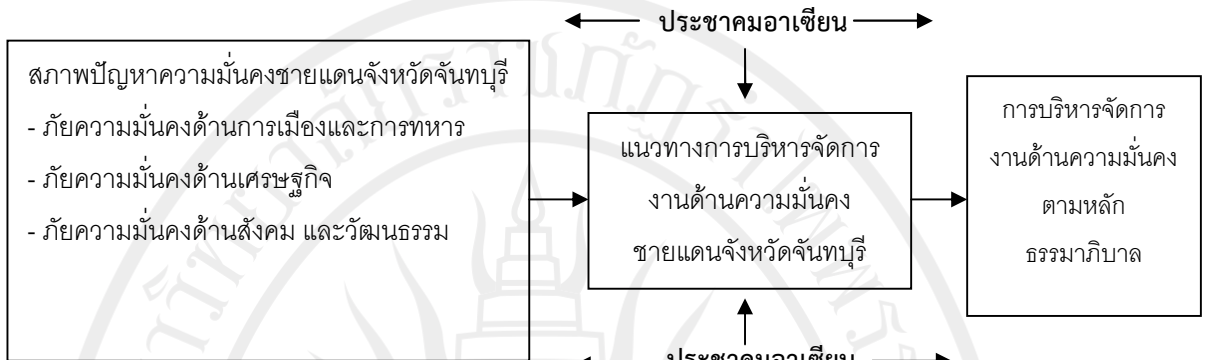
6) ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมสำหรับบุคลากรในสาขาต่างๆ อาทิ ภาษาอังกฤษ และภาษาท้องถิ่น เนื่องจากอาเซียนใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการประสานงาน ส่วนภาษาท้องถิ่น ใช้สำหรับการติดต่อสื่อสาร และอำนวยความสะดวกต่อประชาชนและนักท่องเที่ยวของสมาชิก

7) ศึกษาตัวบทกฎหมายของสมาชิกแต่ละประเทศ เนื่องจากมีความแตกต่างกัน เพื่อประโยชน์ในการสร้างสร้างความร่วมมือ และป้องกันความขัดแย้งระหว่างประเทศ

8) ศึกษาวัฒนธรรมของสมาชิก โดยเฉพาะประเทศที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ และการปฏิบัติต่อประชาชนเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

สภาพปัญหาความมั่นคง หมายถึง สภาพปัญหาความมั่นคงคือปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนจันทบุรี ซึ่งปัญหาความมั่นคงดังกล่าวจะเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และนำไปสู่การส่งผลกระทบต่อประเทศชาติโดยรวม

ภัยความมั่นคงทางทหาร หมายถึง ภัยที่มีผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตยของชาติ การรักษาไว้ซึ่งเอกราช เช่น การรุกรานดินแดน การค้าขายอาวุธสงครามผิดกฎหมาย เป็นต้น การจัดการปัญหาความมั่นคงทางการทหารมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความมั่นคงของชาติให้ได้อย่างยั่งยืน

ภัยความมั่นคงด้านการเมือง หมายถึง ภัยความมั่นคงที่มีผลกระทบต่อการดำเนินการปกครองของรัฐให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างสงบสุข และมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับเพื่อนบ้านอันนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ ภัยความมั่นคงด้านการเมือง เช่น การขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคในการบริหารการปกครองประเทศ หรือการสร้างควมริ้วฉานกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

ภัยความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ภัยความมั่นคงที่ส่งผลต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนชายแดน เพื่อให้ประชาชนมีการสร้างรายได้ มีฐานะทางเศรษฐกิจ ที่ไม่แตกต่างกัน มีความเป็นธรรมเท่าเทียมในทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งหวังให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสมดุล พอเพียง และดำรงชีพได้อย่างมีความสุข ในขณะที่เดียวกันจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทางด้านเศรษฐกิจในมิติใดมิติหนึ่งในพื้นที่ชายแดน และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศก็จะถือเป็นความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจในแง่หนึ่งด้วย

ภัยความมั่นคงด้านสังคม และวัฒนธรรม หมายถึง ภัยที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน มีผลกระทบต่อจิตใจ ศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดีของสังคม ความภาคภูมิใจในความเป็นชาติและยึดมั่นในอุดมการณ์ชาติ ท่ามกลางการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันกับวัฒนธรรมของชุมชนชายแดนเพื่อนบ้าน

การบริหารจัดการงานด้านความมั่นคงเชิงยุทธศาสตร์ตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึง กระบวนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อแก้ปัญหาด้านความมั่นคง ตามบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชายแดนจังหวัดจันทบุรี ที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล อันได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารตามหลักนิติธรรม ควบคู่กับการบริหารจัดการอย่างมีคุณธรรม ด้วยความโปร่งใส พร้อมรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้น และมีความคุ้มค่า

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี